

Protokollsutdrag

Sammanträdestid	2023-09-13 kl 13:00-13:40
Plats	Sessionssalen, stadshuset
Utses att justera	Håkan Fäldt
Justeringen	2023-09-20
Protokollet omfattar	§228

Underskrifter	Sekreterare Martin Ljungberg	
	Ordförande Katrín Stjernfeldt Jammeh
	Justerande Håkan Fäldt

Beslutande ledamöter

Katrin Stjernfeldt Jammeh (S) (Ordförande)
Roko Kursar (L) (Vice ordförande)
Helena Nanne (M) (Andre vice ordförande)
Andréas Schönström (S)
Sofia Hedén (S)
Mubarik Mohamed Abdirahman (S)
Håkan Fäldt (M)
Anton Sauer (C)
Magnus Olsson (SD)
Emma-Lina Johansson (V)
Anders Skans (V)
Stefana Hoti (MP)
Rickard Åhman Persson (SD) ersätter Anders Olin (SD)

Ej tjänstgörande ersättare

Amani Loubani (S)
Anders Rubin (S)
Sanna Axelsson (S)
Anders Nilsson (S)
John Eklöf (M)
Farishta Sulaiman (M)
Tony Rahm (M)
Anders Pripp (SD)
Tobias Petersson (V)
Sadiye Altundal (V)
Janne Grönholm (MP)
Sara Wettergren (L)

Övriga närvarande

Carina Nilsson (kommunfullmäktiges ordförande)
Sedat Arif (kommunalråd (S))
Andreas Norbrant (stadsdirektör)
Tomas Barring (chefsjurist)
Martin Ljungberg (nämndsekreterare)
Agnes Wemme (nämndsekreterare)
Magdalena Bondeson (sektionschef)
Jonas Rosenkvist (avdelningschef)
Anna Westerling (ekonomidirektör)
Henrik Loveby (avdelningschef)
Johanna Juhlin (HR-direktör)
Micael Nord (näringslivsdirektör)
Per-Erik Ebbeståhl (avdelningschef)
Nicklas Sjöqvist (presschef)
Luisa Hansson (budgetchef)
Johan Hermansson (förvaltningsdirektör fritidsförvaltningen)
Claes Ramel (enhetschef)

§ 228 Remiss från Klimat- och näringslivsdepartementet - Värdet av vinden - Kompensation, incitament och planering för hållbar fortsatt utbyggnad av vindkraften (SOU 2023:18)

STK-2023-783

Sammanfattning

Klimat- och näringslivsdepartementet har översänt betänkandet Värdet av vinden – kompensation, incitament och planering för en hållbar fortsatt utbyggnad av vindkraften (SOU 2023:18) med inbjudan att inkomma med synpunkter. I slutbetänkandet lämnas förslag som syftar till att omfördela en del av det värde vindkraften skapar till produktionens närområde för att på så sätt stärka den lokala opinionen för vindkraft och i förlängningen kommunal tillstyrkan för vindkraftsetableringar. I betänkandet konstateras samtidigt att tillräckliga incitament för kommuner att medverka till utbyggd vindkraft endast kan uppnås genom en kommunal intäkt i form av statlig finansiering eller beskattning. Inget av dessa alternativ är utifrån utredningens direktiv möjliga att föreslå.

Malmö stad är positiva till förslagen men belyser problematik kring implementationen och konsekvenser av de ramar, både tidsmässiga och tekniska som läggs fram. Inom Malmö stad har ärendet remitterats till tekniska nämnden, stadsbyggnadsnämnden och miljönämnden som har inkommit med yttranden. Stadskontoret föreslår kommunstyrelsen att godkänna förslag till yttrande och skicka yttrandet till Klimat- och näringslivsdepartementet.

Beslut

Kommunstyrelsen beslutar

1. Kommunstyrelsen godkänner förslag till yttrande och skickar yttrandet till Klimat- och näringslivsdepartementet.

Beslutsgång

Katrin Stjernfeldt Jammeh (S) och Anders Skans (V) yrkar bifall till kommunstyrelsens arbetsutskotts förslag till beslut.

Helena Nanne (M) yrkar att andra och fjärde stycket på sida 4 i kommunstyrelsens arbetsutskotts förslag till yttrande stryks.

Magnus Olsson (SD) yrkar avslag i enlighet med Sverigedemokraternas reservation till miljönämndens beslut i § 127 den 29 augusti 2023.

Ordföranden ställer förslagen mot varandra och finner att kommunstyrelsen bifaller kommunstyrelsens arbetsutskotts förslag till beslut.

Reservationer och särskilda yttranden

Helena Nanne (M) och Håkan Fäldt (M) reserverar sig mot beslutet och avser lämna in en skriftlig reservation, bilaga 1.

Magnus Olsson (SD) och Rickard Åhman Persson (SD) reserverar sig mot beslutet och avser lämna in en skriftlig reservation, bilaga 2.

Anders Skans (V) och Emma-Lina Johansson (V) avser lämna in ett särskilt yttrande, bilaga 3.

Beslutet skickas till

Klimat- och näringslivsdepartementet
Tekniska nämnden
Stadsbyggnadsnämnden
Miljönämnden
Stadskontorets handläggare

Beslutsunderlag

- Förslag till beslut KSAU 230904 § 404 med reservation (M)
- G-Tjänsteskrivelse KSAU 230904 Remiss från Klimat- och näringslivsdepartementet - Värdet av vinden - Kompensation, incitament och planering
- Förslag till yttrande KSAU 230904 Remiss från Klimat- och näringslivsdepartementet - Värdet av vinden - Kompensation, incitament och planering
- Stadsbyggnadsnämnden beslut 230620 § 170 med särskilda yttranden (M) och (SD)
- Remissvar från stadsbyggnadsnämnden
- Delegationsbeslut från fastighets- och gatukontoret
- Remissvar från tekniska nämnden
- Miljönämnden beslut 230829 § 127 med Särskilt yttrande (V) och Reservation (M) och (SD)
- Remissvar från miljönämnden
- Värdet av vinden, del 1 av 2 (SOU 2023:18)
- Värdet av vinden, del 2 av 2 (SOU 2023:18)
- Remiss från Klimat- och näringslivsdepartementet - Värdet av vinden - Kompensation, incitament och planering för hållbar fortsatt utbyggnad av vindkraften (SOU 2023:18)

Reservation

Kommunstyrelsen 2023-09-13

Ärende 5. Remiss från Klimat- och näringslivsdepartementet – Värdet av vinden

Moderaterna ser ett stort behov av fossilfri energiproduktion och ser positivt på att utredningen berör frågan om en kommunal intäkt som skulle kunna öka kommunernas tillstyrkan av vindkraft. Moderaterna anser att det kommunala vetot är viktigt även fortsättningsvis för att upprätthålla den demokratiska förankringen i kommunernas beslut kring stadsutveckling. Vidare anser vi att alla energislag ska bära sin egen kostnad.

Moderaterna yrkade därför att följande stycken skulle strykas:

”Malmö stad vill framhäva att risken kommer kvarstå för att vindkraftsprojekt stoppas i ett sent skede på grund av utformningen av det kommunala vetot. Därför föreslår kommunstyrelsen att förslagen om kompensationsystem i betänkandet Värdet av vinden kompletteras med resultatet av utredningen En rättssäker vindkraftsprövning (SOU 2021:53) som röstades ner i Riksdagen år 2022 med hänvisning till att incitamentsstrukturer för ökad acceptans av vindkraft saknas.”

”Malmö Stad ifrågasätter utredningens premisser att vindkraft ska hanteras annorlunda än annan typ av elproduktion, eller verksamheter i allmänhet, avseende påverkan på omgivningen eftersom det riskerar att leda till en snedvriden konkurrens på elmarknaden. I betänkandet beskrivs flera olika sätt som vindkraft redan särbehandlas i Sverige, vilket synliggör de begränsade förutsättningarna att bygga vindkraft i Sverige, inte minst jämfört med Sveriges grannländer. Enligt Malmö stad bör denna problematik hanteras omgående för att öka utbyggnadstakten av förnybar energi som möjliggör Sveriges klimatomställning och gröna tillväxt. Nämnden medger dock vindkraftens unika natur och möjligheten att kompensationsstrukturen kan ge positiv inverkan på allmänhetens inställning och acceptans för utbyggnad av kraftslaget.”

Då vårt förslag ej vann gehör reserverar vi oss till förmån för eget förslag

Helena Nanne (M)

Håkan Fäldt (M)

Med instämmande av

John Eklöf (M)

Farishta Sulaiman (M)

Tony Rahm (M)

Reservation

Kommunstyrelsen

Ärendenummer: STK-2023-783

Remiss från Klimat- och näringslivsdepartementet - Värdet av vinden - Kompensation, incitament och planering för hållbar fortsatt utbyggnad av vindkraften (SOU 2023:18)

Utredningen om att stärka incitament för utbyggd vindkraft föreslår kompensationsstrukturer och medel för att öka den kommunala tillstyrkan för vindkraft som i korthet innebär intäktsdelning, rätt till inlösen för närliggande fastigheter och utökat stöd för den kommunala energiplaneringen. Styret är positiva till stärkta incitament för utbyggnad av vindkraft och välkomnar stöd till den kommunala energiplaneringen, men belyser problematik kring implementationen och konsekvenser av de ramar, både tidsmässiga och tekniska, som läggs fram. Styret föreslår även ytterligare komplement och åtgärder till utredningens förslag för att säkerställa en rättvis och effektiv utbyggnad av vindkraft.

Vi Sverigedemokrater ställer oss i motsats till styret bakom de tidsmässiga och tekniska ramar som läggs fram. Precis som utredningen belyser anser vi Sverigedemokrater att vindkraft ska hanteras annorlunda än annan typ av elproduktion, eller verksamheter i allmänhet, med tanke på sin potentiella påverkan på omgivningen.

Vi ser därtill positivt på de kompensationsåtgärder som föreslås i betänkandet, vilka avser försvåra utbyggnad av vindkraft i tätbefolkade områden jämfört med mer glesbefolkade kommuner. Med anledning av ovanstående yrkade vi avslag på förslaget till beslut.

För Sverigedemokraterna Malmö

Magnus Olsson

Magnus Olsson (SD)

Rickard Åhman Persson

Rickard Åhman Persson (SD)

Med instämmande av

Anders Pripp

Anders Pripp (SD)

2023-09-13

Vänsterpartiet

Särskilt yttrande

Kommunstyrelsen 2023-09-13: Ärende 5. Remiss från Klimat- och näringslivsdepartementet - Värdet av vinden - Kompensation, incitament och planering för hållbar fortsatt utbyggnad av vindkraften (SOU 2023:18)

Vi finner att yttrandet överlag är väldigt bra. Vi anser att behovet av en kompensation för lokalbefolkning och lokalsamhället är av yttersta vikt, inte bara vad gäller utbyggnad av vindkraft utan även i ett större perspektiv. En större lokal förankring är oerhört viktig vid investeringar och för att vi ska kunna genomföra den helt nödvändiga omställningen till ett hållbart och fossilfritt samhälle inom planetens gränser.

Vi vill dock påpeka vikten av att utredningens slutsatser skyndsamt måste bli verklighet, utredningen i sig får inte bli ytterligare ett hinder för utbyggnad av hållbar och förnyelsebar energiproduktion. Sverige skriker efter en mer förnyelsebar energiproduktion, i Skåne har fler tunga industrier, såsom Hörby Bruk, tydligt sagt att de inte kan, eller vill vänta på en eventuellt utbyggd kärnkraft, energin behövs redan imorgon och den behöver vara fossilfri. Det måste således skapas incitament för mer vindkraft nu.

Vi vill även understryka svagheten i att denna utredning inte lyfts samman med en ny debatt om att upphäva det kommunala vetot när det gäller vindkraftsutbyggnad. Vindkraften behöver utvecklas under samma, om inte bättre, förutsättningar än annan kraft då den snabbt går att bygga ut, är fossilfri och kan lösa stora omställningsproblem.

Malmö 2023-09-13

Emma-Lina Johansson (V) Anders Skans (V)

Med instämmande av

Tobias Petersson (V)

Sadiye Altundal (V)

Datum
2023-09-13

Adress
August Palms Plats 1

Diarienummer
STK-2023-783

Yttrande

Till
Klimat- och näringslivsde-
partementet

Remiss från Klimat- och näringslivsdepartementet - Värdet av vinden - Kompensation, incitament och planering för hållbar fortsatt utbyggnad av vindkraften (SOU 2023:18)

KN2023/03016

Sammanfattning

Malmö stad är positiv till stärkta incitament för utbyggnad av vindkraft och välkomnar stöd till den kommunala energiplaneringen. Samtidigt vill vi belysa viss problematik kring implementationen och konsekvenser av de ramar, både tidsmässiga och tekniska, som läggs fram i utredningen. Malmö stad föreslår även ytterligare åtgärder till utredningens förslag för att säkerställa en rättvis och effektiv utbyggnad av vindkraft. Vad gäller kompensation till närboende anser Malmö stad att betänkandets förslag riskerar att försvåra utbyggnad av vindkraft i tätbefolkade områden jämfört med mer glesbefolkade kommuner. Vad gäller förslaget om inlösen lyfter Malmö stad bland annat att ett år synes vara en kort tid för att fatta beslut om begäran om inlösen samt att boende på jordbruksfastigheter också bör ges möjlighet för inlösen. Angående förslaget om fastställda finansieringsvillkor kopplade till kommunens tillstyrkan är Malmö stad positiva till förslaget men anser samtidigt att förslaget ställer allt för höga krav på vindkraftsprojektören vad gäller kunskap om lokalsamhällets behov. Malmö stad vill också understryka vikten av att frågan om en kommunal intäkt bereds vidare skyndsamt eftersom utbyggnaden av vindkraft riskerar att stanna av eller sakta ner fram till att kompensationssystemen är på plats.

Yttrande

Malmö stad är positiv till stärkta incitament för utbyggnad av vindkraft och välkomnar stöd till den kommunala energiplaneringen. Samtidigt vill vi belysa viss problematik kring implementationen och konsekvenser av de ramar, både tidsmässiga och tekniska, som läggs fram i utredningen. Malmö stad föreslår även ytterligare åtgärder till utredningens förslag för att säkerställa en rättvis och effektiv utbyggnad av vindkraft.

Förslaget om att närboende ska få del av vindkraftverkets intäkt

Malmö stad är positiv till förslag som leder till en större lokal acceptans för vindkraft och en ökad utbyggnadstakt i Sverige som helhet, men anser det samtidigt olyckligt att de kompensationsåtgärder för närboende som föreslås i betänkandet kommer försvåra utbyggnad av vindkraft i tätbefolkade områden jämfört med mer glesbefolkade kommuner. Enligt förslaget ska samtliga bostäder inom ett avstånd på tio gånger vindkraftverkets totala höjs få rätt till en del av kraftverkets årliga avkastning. Ersättningen avser att kompensera för såväl störningar som fastighetsvärdesminskningen. Totalhöjden på moderna vindkraftverk är cirka 250 meter. Det innebär att samtliga bostäder inom en zon med diametern 5 km kring ett sådant verk kommer att vara berättigade till någon form av intäktsdelning. Malmö är tätbefolkat och det kan snabbt uppstå områden med flera hundra bostäder inom influensområdet från ett enskilt verk. I utredningen framhålls samtidigt vikten av att förslaget inte släcker vindkraftbranschens investeringsintresse. Av det skälet föreslås en övre gräns för intäktsdelningen till 2 procent av vindkraftsetableringens elproduktion. Överskrids dessa 2 procent föreslår utredningen att intäktsdelningen justeras ned proportionellt. Malmö stad kan konstatera att förslaget därmed skulle slå snett gentemot Malmöborna. Med tanke på Malmös täta bebyggelse och höga fastighetsvärden skulle den tänkta compensationen snabbt bli lägre än för många andra delar av landet, trots samma störning och betydligt större fastighetsvärdesminskning. Kompensationstanken blir därmed ojämlig och tanken med intäktsdelning inte ge den effekt som utredningen hoppas på, allra minst i Malmö. Malmö stad noterar också att gränsdragningar mellan vilka som är berättigade till intäktsdelning eller inte kan komma att gå rakt igenom bostadskvarter. En pragmatisk lösning som minskar risken för osämja mellan grannar till följd av detta saknas i utredningen.

Malmö stad vill påtala att det inom Malmö kommun finns ett antal större fritidsområden med fritidshus. Dessa är eftertraktade och många malmöbor lämnar gärna storstadens puls för att vistas i de lugna fritidsområdena. Utredningen nämner inte hur dessa fastighetsägare ska betraktas utifrån möjligheten till intäktsdelning.

Förslaget om att intilliggande fastigheter ska kunna begära att få sina fastigheter inlösta.

Många fastighetsägare är rädda för att en kommande vindkraftpark kan komma att medföra störningar i sådan omfattning att fastigheten inte ska gå att sälja för ett belopp som möjliggör ett likvärdigt boende. På så sätt skulle fastighetsägaren motvilligt tvingas bo kvar i den störda miljön. Detta medför enligt utredningen ofta låsningar i samtalet med vindkraftsverkets företrädare. Rätten att få fastigheten inlöst avser att lösa upp denna låsning och gäller småhus, ägarlägenheter och hyreshus inom ett avstånd på mindre än 6 ggr verkets totala höjd. Fastighetsägaren har enligt förslaget ett år på sig att kräva inlösen av ägaren av vindkraftverket från den dag verket tas i drift. Inlösen ska ske till det belopp som motsvarar fastighetens värde om inte vindkraftverket hade uppförts. Malmö stad menar att begränsningen på ett år borde inbegripa krav på verket ska ha varit i normal drift under huvuddelen av tiden och inte drabbats av längre driftstopp. Malmö stad menar också att det kan vara svårt att känslomässigt lämna boenden som kanske gått vidare i generationer. Sammantaget gör det att ett år synes vara en kort tid för att fatta beslut om begäran om inlösen. Malmö stad menar att även fritidshusägare bör beaktas avseende inlösen.

Malmö stad kan inte utläsa på vilket sätt verksamma jordbruksfastigheter berörs av förslaget om inlösen. En jordbruksfastighet, som ofta utgörs av både bostad och verksamhet, som ska inlösas kan vara värd mycket stora belopp och därmed påverka de ekonomiska förutsättningarna för vindkraftverkens förverkligande. Detta behöver klargöras. Malmö stad menar att boende på jordbruksfastigheter också ska ges möjlighet för inlösen. Jordbruksfastigheter behöver dock ges en egen modell eftersom en jordbruksfastighet med ett bebodigt boningshus i regel är mer värt än en jordbruksfastighet utan boningshus.

Malmö stad gör även bedömningen att förslaget riskerar att ha en större påverkan på investeringsviljan för vindkraft än vad som anges i utredningen, inte minst eftersom inköp och försäljning av potentiella inlösta fastigheter skapar ett nytt moment som rimligtvis kan förväntas ligga utanför en vindkraftsprojektörs ordinarie verksamhet.

Förslaget på finansieringsvillkor för lokalsamhället

Utredningen föreslår att kommunen anger hur stor andel av vindkraftparkens produktionsintäkter som ska avsättas för lokalsamhället. Det är sedan tillståndsinnehavaren som själv föreslår, efter samråd med lokalsamhället, hur fullgörandet ska ske. Malmö stad välkomnar tanken på ett mer reglerat förfaringsätt för att stärka lokalsamhällets utveckling, men anser samtidigt att förslaget ställer allt för höga krav på vindkraftsprojektören vad gäller kunskap om lokalsamhällets behov. Vindkraftsprojektörer bör kunna förvänta sig att bedriva sin kärnverksamhet utan att delegeras typen samhällsnyttigt ansvar som föreslås, oavsett positiva erfarenheter av tidigare exempel av detta.

Förslag på planering och övriga insatser

I utredningen efterlyses en nationell energi- och klimatplanering. Det efterlyses också ett tydligt regelverk för hur den nationella energiplaneringen ska samverka med bland annat länsstyrelsernas planeringsunderlag och den kommunala energiplaneringen. Detta är något som Malmö stad välkomnar. Det är viktigt att kommunerna kan sätta sina beslut inom energiområdet i en större helhet. Det finns idag inget sätt för en kommun, som vill ta sitt ansvar för landets energiförsörjning, att få reda på vilket detta ansvar är. Inte heller kan en sådan kommun känna någon slags förvisning om att andra kommuner kommer att dra sitt strå till stacken. Därför välkomnar Malmö stad också utredningens förslag att låta Energimyndigheten upprätta en vägledning för kommunala energiplaner och låta länsstyrelserna redovisa ett regionalt planeringsunderlag som visar potentiella områden för vindkraftsetableringar. Malmö stad välkomnar även förslaget på ett ekonomiskt stöd till kommunerna, på totalt 120 miljoner kronor fördelat över åren 2024–2027, för energiplanering inklusive fysisk planering för vindkraft.

Förslaget om en vägledning för hur lagen om kommunal energiplanering bör tillämpas såväl som det tillfälliga ekonomiska stödet för att stärka kommunernas förmåga är förslag med effekt längre fram i tiden. Malmö stad vill därför betona att dessa förslag behöver implementeras parallellt med åtgärder som ökar utbyggnadstakten av vindkraft även på kort sikt.

Övriga synpunkter

Malmö stad håller med utredningens egen slutsats att de framförda förslagen inte nämnvärt förändrar kommuners incitament eller möjlighet att underlätta för ny landbaserad vindkraft, inte heller inom Malmö kommun. Malmö stad understryker därför vikten av att frågan om en kommunal intäkt bereds vidare skyndsamt eftersom utbyggnaden av vindkraft riskerar att stanna av eller sakta ner fram till att kompensationsystemen är på plats och stadigt befästa.

Malmö stad ifrågasätter utredningens premisser att vindkraft ska hanteras annorlunda än annan typ av elproduktion, eller verksamheter i allmänhet, avseende påverkan på omgivningen. Detta eftersom det riskerar att leda till en snedvriden konkurrens på elmarknaden. I betänkandet beskrivs flera olika sätt som vindkraft redan särbehandlas i Sverige, vilket synliggör de begränsade förutsättningarna att bygga vindkraft i Sverige, inte minst jämfört med Sveriges grannländer. Enligt Malmö stad bör denna problematik hanteras omgående för att öka utbyggnadstakten av förnybar energi som möjliggör Sveriges klimatomställning och gröna tillväxt. Malmö stad medger dock vindkraftens unika natur och möjligheten att kompensationsstrukturen kan ge positiv inverkan på allmänhetens inställning och acceptans för utbyggnad av kraftslaget.

Enligt Malmö stad framstår det tydligt att utredningen är anpassad efter andra geografier än områden i anslutning till rikets tredje största stad. Det visar inte minst det faktum att fastighetsvärden på 2 miljoner kr och 4 miljoner kr har antagits som referensvärden i utredningen. Utredningen hade vunnit på att redovisa konsekvenserna av sina förslag applicerat på faktiska exempel. Då hade utfallet för olika geografier tydligt framkommit.

Malmö stad vill framhäva att risken kommer kvarstå för att vindkraftsprojekt stoppas i ett sent skede på grund av utformningen av det kommunala vetot. Därför föreslår Malmö stad att förslagen om kompensationsystem i betänkandet Värde av vinden kompletteras med resultatet av utredningen En rättssäker vindkraftsprövning (SOU 2021:53) som röstades ned i Riksdagen år 2022 med hänvisning till att just incitamentsstrukturer för ökad acceptans av vindkraft saknades.

Det finns kommuner som utan ytterligare kompensationsåtgärder redan är positiva till utbyggnad av vindkraft inom kommunen med hänsyn till det stora samhällsvärde som vindkraft skapar. Malmö stad anser att dessa kommuners perspektiv saknas i utredningen.

Malmö stad ser ett stort behov att understryka problematiken som beskrivs i utredningen gällande att många kommuner inte fullföljer uppdrag och myndighetsutövning som enligt lag åligger dem, exempelvis avseende energiplanering, samt att kommuner i vissa fall beskrivs att på olagligt vis ställt villkor för beslut om tillstyrkan i förfaranden gentemot vindkraftsprojektörer. Dessa bristfälligheter i svenska kommuners myndighetsutövning kopplat till vindkraftsetableringar anser Malmö stad behöver utredas vidare och bemötas.

Malmö stad är positiv till utredningens ambition att inte förändra spelreglerna för vindkraft i efterhand, men ställer sig samtidigt frågande till att förslagen om kompensationsåtgärder ska gälla för vindkraftverk vars tillstånd enligt miljöbalken vinner laga kraft efter den 31 maj 2023. Eftersom detta datum redan passerat skulle det innebära att en senare implementering av förslagen därför skulle ändra spelreglerna i efterhand.

Ordförande

.....
Karin Stjernfeldt Jammeh
.....

Sekreterare

.....
Martin Ljungberg
.....

Magnus Olsson (SD) och Rickard Åhman Persson (SD) reserverar sig mot beslutet och avser lämna in en skriftlig reservation.

Helena Nanne (M) och Håkan Fäldt (M) reserverar sig mot beslutet och avser lämna in en skriftlig reservation.

Anders Skans (V) och Emma-Lina Johansson (V) avser lämna in ett särskilt yttrande.

Datum
2023-09-01
Vår referens
Joakim Iveroth
Utredare
joakim.iveroth@malmö.se

Tjänsteskrivelse

Remiss från Klimat- och näringslivsdepartementet - Värdet av vinden - Kompensation, incitament och planering för hållbar fortsatt utbyggnad av vindkraften (SOU 2023:18) STK-2023-783

Sammanfattning

Klimat- och näringslivsdepartementet har översänt betänkandet Värdet av vinden – kompensation, incitament och planering för en hållbar fortsatt utbyggnad av vindkraften (SOU 2023:18) med inbjudan att inkomma med synpunkter. I slutbetänkandet lämnas förslag som syftar till att omfördela en del av det värde vindkraften skapar till produktionens närområde för att på så sätt stärka den lokala opinionen för vindkraft och i förlängningen kommunal tillstyrkan för vindkraftsetableringar. I betänkandet konstateras samtidigt att tillräckliga incitament för kommuner att medverka till utbyggd vindkraft endast kan uppnås genom en kommunal intäkt i form av statlig finansiering eller beskattning. Inget av dessa alternativ är utifrån utredningens direktiv möjliga att föreslå.

Malmö stad är positiva till förslagen men belyser problematik kring implementationen och konsekvenser av de ramar, både tidsmässiga och tekniska som läggs fram. Inom Malmö stad har ärendet remitterats till tekniska nämnden, stadsbyggnadsnämnden och miljönämnden som har inkommit med yttranden. Stadskontoret föreslår kommunstyrelsen att godkänna förslag till yttrande och skicka yttrandet till Klimat- och näringslivsdepartementet.

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen besluta

1. Kommunstyrelsen godkänner förslag till yttrande och skickar yttrandet till Klimat- och näringslivsdepartementet.

Beslutsunderlag

- Värdet av vinden, del 1 av 2 (SOU 2023:18)
- Värdet av vinden, del 2 av 2 (SOU 2023:18)
- Remissvar från tekniska nämnden
- Delegationsbeslut från fastighets- och gatukontoret
- Remissvar från stadsbyggnadsnämnden
- Stadsbyggnadsnämnden beslut 230620 § 170 med särskilda yttranden (M) och (SD)
- Förslag till yttrande KSAU 230904 Remiss från Klimat- och näringslivsdepartementet - Värdet av vinden - Kompensation, incitament och planering

- G-Tjänsteskrivelse KSAU 230904 Remiss från Klimat- och näringslivsdepartementet - Värdet av vinden - Kompensation, incitament och planering
- Remissvar från miljönämnden

Beslutsplanering

Kommunstyrelsens arbetsutskott 2023-09-04

Kommunstyrelsen 2023-09-13

Beslutet skickas till

Klimat- och näringslivsdepartementet

Tekniska nämnden

Stadsbyggnadsnämnden

Miljönämnden

Stadskontorets handläggare

Ärendet

Regeringen tillsatte den 7 april 2022 en särskild utredare med uppgift att lämna förslag som stärker kommuners incitament att medverka till utbyggnad av vindkraft, och på system för att kompensera dem vars omgivning påtagligt påverkas av sådan utbyggnad (dir. 2022:27). Malmö stad har mottagit remiss från Klimat- och näringslivsdepartementet där regeringen vill ha synpunkter på betänkandet, kallad Värdet av vinden - Kompensation, incitament och planering för hållbar fortsatt utbyggnad av vindkraften (SOU 2023:18).

Bakgrund

Vindkraft har en påtaglig påverkan på sin omgivning, bland annat genom ljud- och ljusföroreningar men även genom risk att skada djur- och växtliv. Samtidigt skapar vindkraft ett betydande värde genom att producera billig förnybar el. Vindkraft går relativt snabbt att bygga och levererar dessutom mycket el under vinterhalvåret då elbehovet är som störst. De geografiska förutsättningarna gör även Sverige till ett av de länder i Europa som har bäst förutsättningar för storskalig vindkraft. I en konsekvensutredning till betänkandet framhåller forskare att det finns få eller inga andra alternativ till vindkraften som kan möta det snabbt ökande elbehovet till följd av elektrifieringen under de kommande 10 åren. Länsstyrelsen har även gjort en analys som pekar på att om inte elproduktionen ökar kommer en konsekvens vara ökad arbetslöshet och minskade skatteintäkter. Mycket pekar alltså mot att utbyggnaden av vindkraft är en förutsättning för klimatomställningen och grön tillväxt. Det är därför problematiskt att 78 procent av tillståndsansökningar för vindkraft år 2021 i Sverige avslogs av berörda kommuner.

I Sverige är det upp till varje kommun att säga ja eller nej till vindkraftparker inom dess gränser. Samtidigt har kommuner inte något formellt ansvar för vare sig landets eller den egna kommunens energiförsörjning och behöver inte ta ansvar, annat än politiskt, för konsekvenserna av att säga nej till vindkraft. Det innebär att kommuners beslut att säga ja eller nej till vindkraft ytterst är en politisk avvägning på lokal nivå och därför känslig för lokala opinioner. Den befintliga utformningen av systemet ställer alltså höga krav på lokal acceptans för att vindkraften ska kunna byggas ut.

Motstånd till vindkraft kan bero på olika saker, exempelvis en upplevd orättvisa i att värdet av kommunens naturresurser nyttjas på annat håll i landet medan livsmiljön i kommunen påverkas

negativt. För kustkommuner kan motståndet snarare handla om påverkan på havsutsikt och besöks- och fiskerinäringen. För befolkningsmässigt större kommuner som ofta även har bättre ekonomiska förutsättningar kan det politiska motståndet handla om hur närboende till vindkraftverken skulle påverkas. Parallellt med dessa anledningar att motsätta sig vindkraft har energifrågan, och synen på vindkraft i synnerhet, blivit mer och mer politiskt färgad.

Kommuners motstånd till vindkraft och hur det har påverkat utbyggnaden av vindkraft negativt har lett till ett behov av att utreda hur kommuners incitament att medverka till utbyggnad av vindkraft kan stärkas, och hur system kan utformas för att kompensera dem vars omgivning påtagligt påverkas av vindkraftverk.

Rapportens slutsatser och förslag

Betänkandets förslag syftar övergripande till att omfördela en del av det värde vindkraften skapar till produktionens närområde för att på så sätt reducera risken för sena nej till projekt. I betänkandet föreslås incitament- och kompensationsystem till olika grupper som påverkas av vindkraftverk. Dessa grupper är ägare av intilliggande fastigheter, närboende och lokalsamhället. Förslagen beskrivs kort nedan:

- Ägare av intilliggande fastigheter (inom sex gånger totalhöjden för ett landbaserat vindkraftverk) ska få rätt till att vindkraftsparkens tillståndshavare löser in fastigheten inom ett år från det att verket satts i drift, till en ersättning av vad fastigheten hade varit värd om parken inte hade uppförts.
- Närboende ska varje år under verkets livstid få rätt till en andel av verkets intäkt, beroende på hur långt ifrån verket som byggnaden ligger. Den sammanlagda intäktsdelningen ska för en vindkraftspark högst kunna bli 2 procent av marknadsvärdet av parkens elproduktion, eller strax däröver på grund av ersättningen på minst 1 000 kr per byggnad.
- Lokalsamhället (föreningsliv, lokalt näringsliv, infrastruktur samt natur- och kulturmiljöer runt vindkraftsparken) ska kompenseras genom att kommunen kan ställa finansieringsvillkor för att säga ja till en vindkraftspark, både land- och havsbaserade inom kommunen, som innebär att en andel av parkens intäkter varje år går till lokalsamhällets utveckling.

I betänkandet ges även förslag på hur kommunernas planering av vindkraft kan förbättras och i högre grad ska betraktas som en del av kommunens energiplanering. För att åstadkomma detta föreslås att Energimyndigheten tar fram en tydliggörande vägledning för hur lagen bör tillämpas i dagens förhållanden. För att stärka kommunernas förmåga till energiplanering, med fokus på planering av utbyggd fossilfri elproduktion föreslås även att ett tillfälligt ekonomiskt stöd införs under 2024–2027.

För att inte förändra spelreglerna i efterhand för parker vars investeringsbeslut redan är beslutade är förslaget i betänkandet att reglerna ska gälla för vindkraftverk som får tillstånd efter den 31 maj 2023.

En viktig slutsats i betänkandet är att förslagen redovisade ovan *ensamt* varken gör från eller till vad gäller kommunernas tillstyrkansgrad, och inte heller i övrigt för utbyggnaden av vindkraften. Detta eftersom förslagen endast riktar sig mot lokalsamhälle och närboende, inte mot kommunen själv. I betänkandet görs bedömningen att en ersättning i form av en kommunal intäkt är vad som krävs för att faktiskt öka kommunernas tillstyrkan av vindkraft. En kommunal

intäkt kan dock endast åstadkommas genom statlig finansiering eller beskattning, vilka är förslag som inte tillåts enligt uppdragets direktiv. I betänkandet rekommenderas därför att en ersättningsmodell till kommuner skyndsamt bör beredas vidare inom Regeringskansliet.

Konsekvenser för kommuner

I utredningen konstateras att förslagen inte innebär några betydande konsekvenser för kommuner. Finansieringsförslaget gällande lokal utveckling innebär viss ökad administration då kommuner ska bedöma lämplig nivå på finansieringsvillkoret och ska under vindkraftparkers livslängd kontinuerligt granska att tillståndshavarens fullgörande sker som önskat, och annars ingripa och ändra hur fullgörandet ska ske. Arbetsinsatsen för detta bedöms inte vara betungande då kommuner använder sig av liknande modeller redan idag. Förslagen om vägledning för energiplanering samt ekonomiskt stöd för detta innebär att kommuner får ökat finansieringsstöd för det arbete som ska göras kopplat till energiplanering och översiktsplanering. Förslagen vad gäller intäktsdelning och inlösen mildrar troligen ett eventuellt motstånd mot etablering och underlätta den kommunala processen. Övergripande innebär förslagen inte någon inskränkning på det kommunala självstyret.

Nämndernas yttranden

Inom Malmö stad har ärendet remitterats till stadsbyggnadsnämnden, tekniska nämnden och miljönämnden. Tekniska nämnden hade inga synpunkter på betänkandets förslag. Stadsbyggnadsnämndens och miljönämndens synpunkter sammanfattas kort nedan. Vid miljönämndens handläggning meddelades skriftlig reservation (M) och (SD) samt särskilt yttrande (V).

Stadsbyggnadsnämnden lyfter bland annat följande i sitt yttrande:

- Stadsbyggnadsnämnden förstår och välkomnar ambitionen att skapa ett ökat gehör hos kommunerna för att få till stånd fler vindkraftverk
- Nämnden menar att utredningen verkar vara anpassad efter andra geografier än områden i anslutning till rikets tredje största stad. Med många närboende, som är fallet i tätbefolkade Malmö, urholkas bland annat förslaget om att bostäder inom ett avstånd på 10 gånger vindkraftverkets totala höjd ska få rätt till intäktsdelning.
- Nämnden anser att förslagen angående intäktsdelning såväl som inlösen saknar ett tydligt förhållningssätt gentemot jordbruksfastigheter och fritidshus.
- Nämnden välkomnar utredningens förslag till ett mer reglerat förfaringsätt vid stärkandet av lokalsamhället.
- Nämnden är positiva till förslaget att låta Energimyndigheten upprätta en vägledning för kommunala energiplaner och låta länsstyrelserna redovisa ett regionalt planeringsunderlag som visar potentiella områden för vindkraftsetableringar. Stadsbyggnadsnämnden bedömer det som viktigt att kommunerna kan sätta sina beslut inom energiområdet i en större helhet.
- Nämnden är positiva till förslaget på ett ekonomiskt stöd till kommunerna, på totalt 120 miljoner kronor fördelat över åren 2024–2027, för energiplanering, inklusive fysisk planering för vindkraft.
- Stadsbyggnadsnämnden delar utredningens slutsats att de framförda förslagen inte nämnvärt förändrar varken kommunernas incitament eller möjlighet att underlätta för ny landbaserad vindkraft, inte heller inom Malmö kommun.

Miljönämnden lyfter bland annat följande i sitt yttrande:

- Nämnden håller med om att förslagen inte är tillräckliga för att få fler kommuner att säga ja till vindkraft. Miljönämnden understryker särskilt behovet att frågan bereds vidare skyndsamt eftersom utbyggnaden av vindkraft riskerar att stanna av eller sakta ner fram till att kompensationsssystemen är på plats och stadigt befästa.
- Miljönämnden vill framhäva att risken kommer kvarstå för att vindkraftsprojekt stoppas i ett sent skede på grund av utformningen av det kommunala vetot.
- Det finns kommuner som utan ytterligare kompensationsåtgärder redan är positiva till utbyggnad av vindkraft inom kommunen med hänsyn till det stora samhällsvärde som vindkraft skapar. Dessa kommuners perspektiv saknas i utredningen.
- Nämnden är mycket positiva till att Energimyndigheten föreslås ta fram en vägledning för hur lagen om kommunal energiplanering bör tillämpas och att ett tillfälligt ekonomiskt stöd införs under åren 2024–2027 för att stärka kommunernas förmåga att göra detta.
- Miljönämnden anser att det är olyckligt att de kompensationsåtgärder som föreslås i betänkandet kommer försvåra utbyggnad av vindkraft i tätbefolkade områden jämfört med mer glesbefolkade kommuner.
- Förslaget avseende inlösenrätt bedömer miljönämnden riskera att ha en större påverkan på investeringsviljan för vindkraft än vad som anges i utredningen, inte minst eftersom förslagen innebär administrativa uppgifter som ligger utanför en vindkraftsprojektörs ordinarie verksamhet.

Stadskontorets bedömning

Stadskontoret delar stadsbyggnadsnämndens och miljönämndens synpunkter på betänkandets förslag och har tagit fram en yttrande baserat på detta. Nämnderna lyfter fram flera oklarheter och svagheter i betänkandets förslag samtidigt som nämnderna betonar vikten av att regeringen skyndsamt bereder frågan om en ersättningsmodell till landets kommuner för att inte utbyggnaden av vindkraft ska avstanna ytterligare. Även stadskontoret ser detta som mycket viktigt för den fortsatta utbyggnaden av förnybar och billig elenergi. Stadskontoret har i övrigt inget att tillägga till ärendet. Stadskontoret föreslår kommunstyrelsen att godkänna förslaget till yttrande och skicka yttrandet till Klimat- och näringslivsdepartementet.

Ansvariga

Micael Nord Näringslivsdirektör
Magdalena Bondeson Sektionschef
Andreas Norbrant Stadsdirektör